

Сьогодні
08.11.2024

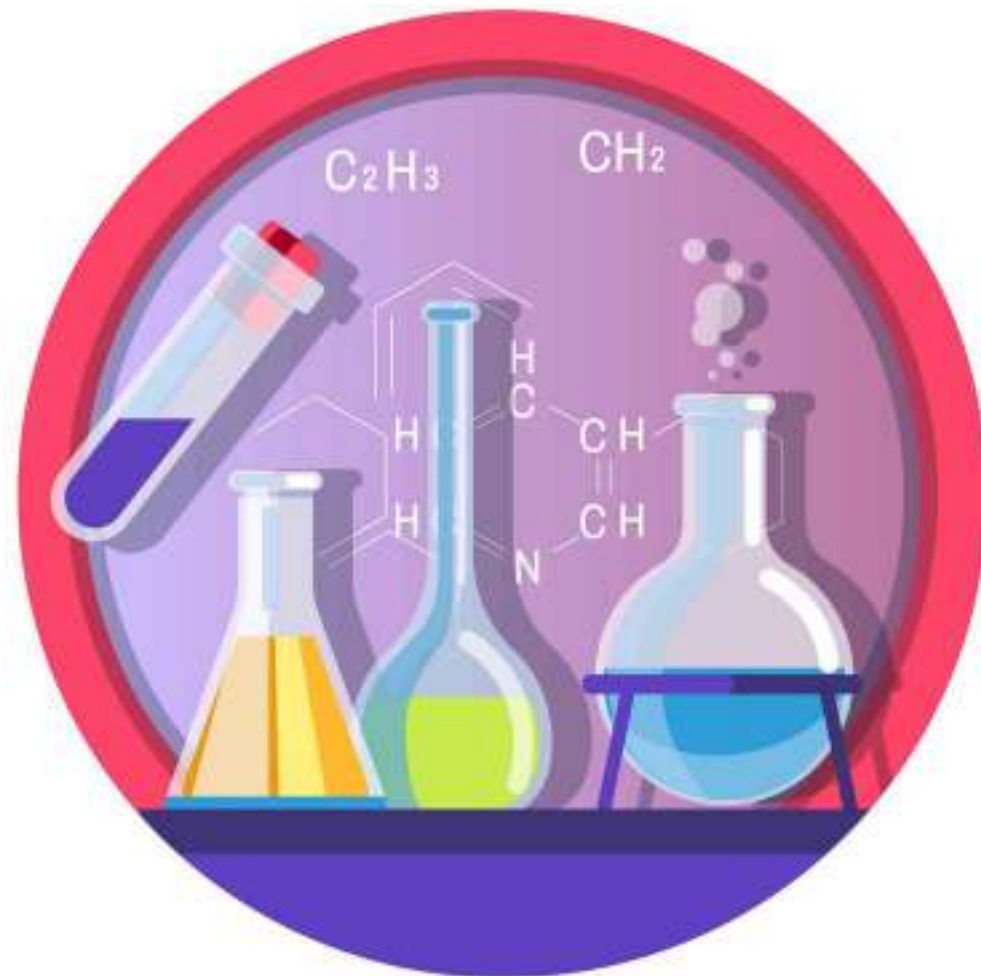
*Урок
№17*

Виявлення деяких йонів у розчині

Ви зможете:

- повторити матеріал про реакції обміну між електролітами в розчині;
- з'ясувати хімічні способи (якісні реакції) виявлення галогенід-, сульфат-, ортофосфат-, карбонат-іонів у розчині;
- описувати якісні реакції на зазначені йони;
- виявляти за допомогою якісних реакцій галогенід-, сульфат-, ортофосфат-, карбонат-іони в розчині, записувати рівняння в молекулярній та йонній формах.

Продовж речення.

Реакції йонного обміну-це хімічні реакції що протікають у розчинах електролітів за участі йонів.

Реакції ці пройдуть до кінця при умовах: утвориться осад, газ, вода.

Позитивно заряджені йони називають катіони.

Негативно заряджені йони називають аніони.

При дисоціації всіх кислот утворюються лише один спільний йон- H^+ .

Інколи у газетах, телепередачах чи просто від знайомих можна почути про небезпечність вживання неперевіраних овочів чи фруктів через високий вміст у них нітратів. Або про те, що потрібно споживати молочні продукти, адже там багато кальцію. А хто ж встановлює наявність і проводить виміри різних речовин у фруктах, молоці, чи будь-яких інших джерелах? – звичайно ж хіміки! І сьогодні ми з вами спробуємо дізнатись яким чином можна перевіряти присутність деяких сполук.

В одному скороченому йонному рівнянні реакції може відповідати кілька молекулярних рівнянь.

Всі кислоти однаково діють на індикатори. Це відбувається тому, що всі кислоти дисоціюють з утворенням лише одного виду катіонів — катіонів Гідрогену H^+ .

Якісні реакції — це реакції, за допомогою яких на основі спостережень за явищами, що їх супроводжують, виявляють (доводять) наявність речовини чи її структурних частинок.

Що спільного в рівняннях реакцій:
а) барій хлориду із сульфатною кислотою;
б) натрій сульфату з барій гідроксидом?

Утворення осаду $\text{BaSO}_4 \downarrow$

Якісні реакції дають змогу виявити певні речовини, катіони, аніони, а також ті чи інші домішки в речовинах або їх розчинах.

Якісними є лише такі реакції, які відбуваються швидко і під час яких добре помітні певні зміни.

Кожна якісна реакція супроводжується особливим зовнішнім ефектом — появою певного забарвлення, утворенням осаду або газу з характерними фізичними або хімічними властивостями.

Часто буває важливим те, в якій мінімальній концентрації можна виявити речовину або йон у розчині за допомогою якісної реакції.

Білий дрібнокристалічний осад барій сульфату—зовнішній ефект якісної реакції- на катіони Барію.

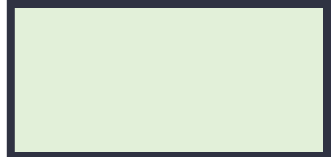
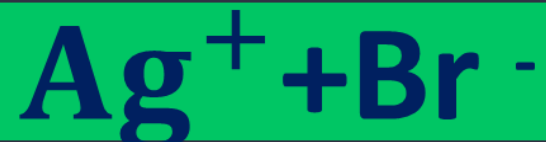
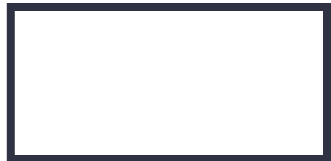
Якісна реакція – це реакція, за допомогою якої можна визначати певні йони.

Речовина, за допомогою якої можна виявити характерний йон у розчині, називається **якісним реактивом.**

Виявлення галогенід-аніонів

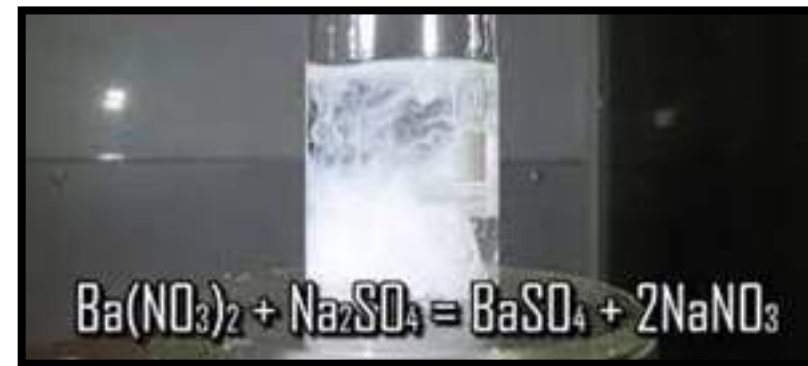
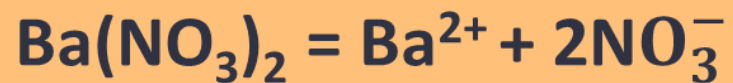
Якісним реактивом для визначення галогенід-аніонів (Cl^- , Br^- , I^-) є розчинна сіль AgNO_3 .

Назва сполуки	Формула	Якісний реактив	Ознака реакції
Калій хлорид	KCl	AgNO ₃	Білий сирнистий осад
Калій бромід	KBr	AgNO ₃	Світло-жовтий сирнистий осад
Калій йодид	KI	AgNO ₃	Жовтий сирнистий осад

Якісним реактивом для визначення сульфат-іонів SO_4^{2-} є катіони Ba^{2+} .

Реакція обміну в усіх випадках описуватиметься скороченим йонним рівнянням:

За наявності в одному розчині катіонів Барію, а в іншому — сульфат-аніонів відбувається реакція йонного обміну, в ході якої ці йони сполучаються та вилучаються зі сфери реагування у вигляді осаду барій сульфату BaSO_4 . Цей осад, подібно до осаду аргентум(I) хлориду AgCl , не розчиняється ані у воді, ані в хлоридній чи нітратній кислотах.

Виявлення карбонат-іонів

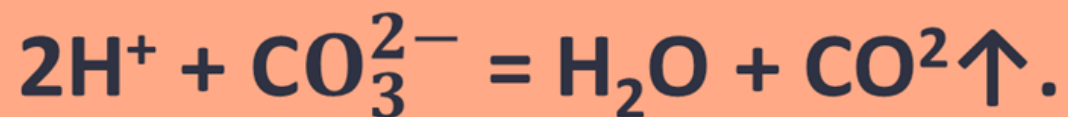
СПОСІБ ВИЯВЛЕННЯ КАРБОНАТ-ІОНІВ CO_3^{2-}

Карбонати (як розчинні, так і нерозчинні) легко виявити за допомогою будь-якої кислоти, сильнішої за карбонатну.

Карбонатна кислота — нестійка сполука й при утворенні одразу розпадається на вуглекислий газ і воду.

Взаємодію між розчиненою у воді сіллю карбонатної кислоти і сильнішою за неї кислотою описує скорочене йонне рівняння реакції:

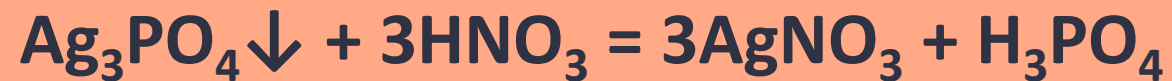

Джерело: youtu.be/gwYMOOgEQns

Ортофосфатну кислоту та її середні солі ортофосфати в розчині можна виявити за допомогою розчину аргентум(I) нітрату AgNO_3 . Внаслідок реакції утворюється осад жовтого кольору.

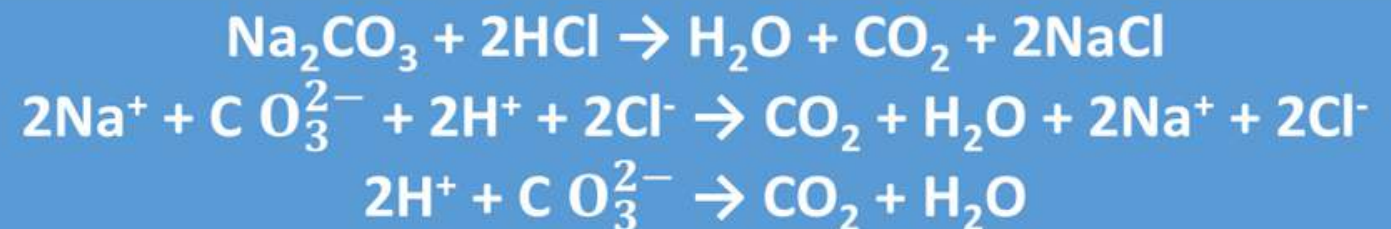
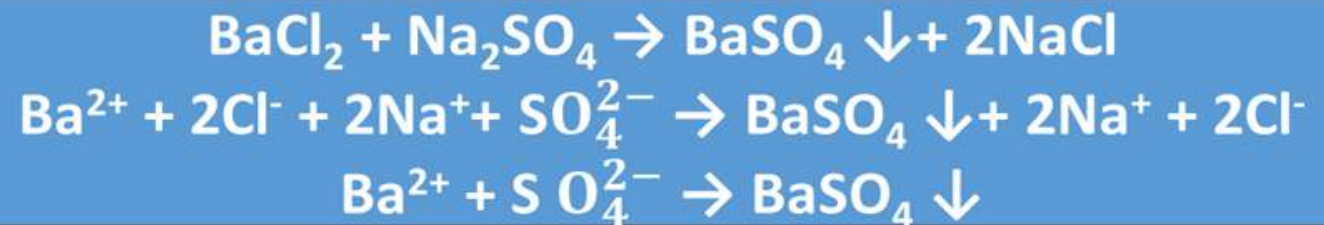
Проте на відміну від аргентум(I) йодиду аргентум (I) ортофосфат розчиняється в нітратній кислоті.

Способи виявлення сульфат-іонів, карбонат-іонів проілюстровано в параграфі лише скороченими йонними рівняннями. Запропонуйте речовини, між якими можна провести реакцію для виявлення кожного з розглянутих у параграфі аніонів, напишіть молекулярні й повні йонні рівняння цих реакцій.

Катіон	Реактив	Що спостерігаємо
Li^+	Полум'я	Червоне забарвлення
Na^+	Полум'я	Жовте забарвлення
K^+	Полум'я	Фіолетове забарвлення
Ca^{2+}	Полум'я	Цегляно-червоне забарвлення
Sr^{2+}	Полум'я	Червоне забарвлення
Ba^{2+}	Полум'я	Жовто-зелене забарвлення
	SO_4^{2-}	Утворюється білий осад BaSO_4
Cu^{2+}	OH^-	Утворюється блакитний осад $\text{Cu}(\text{OH})_2$
Pb^{2+}	S^{2-}	Утворюється чорний осад PbS
Ag^+	Cl^-	Утворюється білий осад AgCl , який не розчиняється у

Аніон	Реактив	Що спостерігаємо
SO_4^{2-}	Ba^{2+}	Утворюється білий осад BaSO_4 , нерозчинний в кислотах.
NO_3^-	1) додати конц. H_2SO_4 і Cu , нагріти 2) суміш $\text{H}_2\text{SO}_4 + \text{FeSO}_4$	Утворюється блакитний розчин, який містить іони Cu^{2+} та бурий газ (NO_2) Виникає забарвлення комплексної сполуки феруму(II) $[\text{Fe}(\text{H}_2\text{O})_5\text{NO}]^{2+}$. Забарвлення від фіолетового до коричневого.
PO_4^{3-}	Ag^+	Утворюється світло-жовтий осад Ag_3PO_4 в нейтральному середовищі.
CrO_4^{2-}	Ba^{2+}	Утворюється жовтий осад BaCrO_4 , не розчинний в оцтовій кислоті, але розчинний в HCl .
S^{2-} ,	Pb^{2+}	Утворюється чорний осад PbS .
CO_3^{2-}	Ca^{2+}	Утворюється білий осад CaCO_3 , розчинний в кислотах.
CO_2	$\text{Ca}(\text{OH})_2$	Утворюється білий осад CaCO_3 , який розчиняється при пропусканні CO_2 .

№ досліду	Речовина і йон, який треба виявити	Речовина і йон, яким проведено виявлення	Спостережувані зміни	Скорочене йонне рівняння
7	Cl^-	Ag^+	білий сирнистий осад	$\text{Ag}^+ + \text{Cl}^- = \text{AgCl} \downarrow.$
8	SO_4^{2-}	Ba^{2+}	Білий осад	$\text{Ba}^{2+} + \text{SO}_4^{2-} = \text{BaSO}_4 \downarrow$
9	CO_3^{2-}	H^+	Виділення газу	$2\text{H}^+ + \text{CO}_3^{2-} = \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2 \uparrow.$

Якісний аналіз складу речовин і матеріалів.

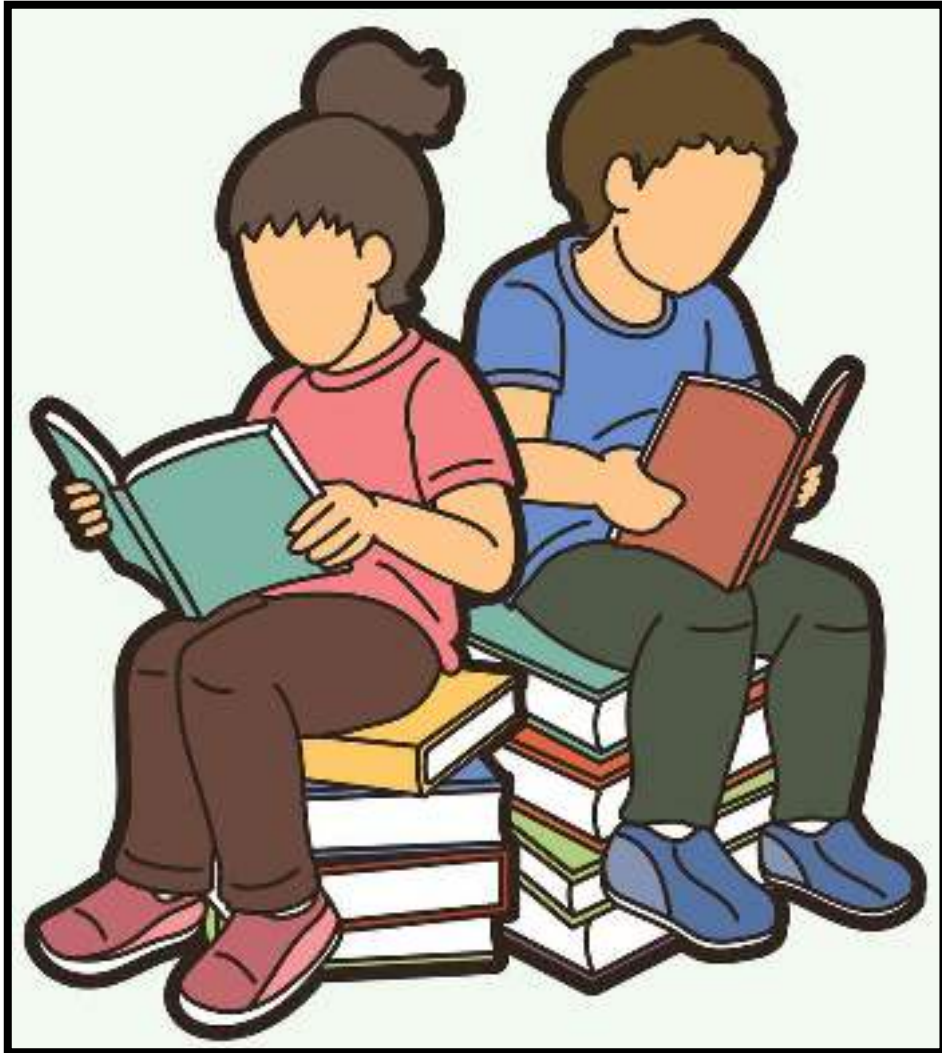
Контроль за якістю води та ґрунту.

Визначення якості продуктів.

Визначення мінерального складу води.

Працюємо з медійними джерелами.

Дізнайтесь, при підготовці фахівців яких спеціальностей важливою складовою є формування предметної компетентності в якісному аналізі.

Доберіть інформацію, що доводить важливість проведення якісного аналізу для збереження здоров'я людини.

Після розчинення залізного цвяха в кислоті утворився розчин. Для з'ясування того, які йони Феруму містяться в розчині — Fe^{2+} чи Fe^{3+} , — учень додав до нього трохи розчину натрій гідроксиду.

Осад не утворився. Яка причина цього? Що має зробити учень для успішного проведення відповідної якісної реакції?

Кислота була в надлишку, необхідно додати розчину лугу.

Укажіть речовини, за допомогою яких можна довести якісний склад хлоридної кислоти.

- А. метиловий оранжевий, сульфатна кислота;
- Б. нітратна кислота, аргентум(I) нітрат;
- В. лакмус, аргентум(I) нітрат;
- Г. барій нітрат, натрій сульфат.

Відповідь: В, лакмус-червоний, аргентум нітрат: утвориться аргентум хлорид- білий сирнистий осад.

Розробіть план виявлення у трьох пробірках без підписів розчинів калій хлориду, калій сульфату, калій карбонату.

1) В усі пробірки капаємо розчин хлориду барію BaCl_2 і в пробірці з K_2SO_4 утворюється осад білого кольору, в двох інших змін немає.

2) В дві інші капаємо розчин нітрату срібла AgNO_3 і в пробірці з K_2SO_4 утворюється осад

3) В останній пробірці калій карбонат K_2CO_3 .

1. Підготувати повідомлення про професії, де використовують якісні реакції.